

Nr 507.

Av herr **Ohlin m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 109, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

I proposition nr 109 föreslår Kungl. Maj:t, att riksdagen ville antaga ett förslag till en automatisk indexreglering av folkpensionerna och till dem anknutna förmåner. Vi hälsa med stor tillfredsställelse att ett förslag av denna art framläggas. Det innebär realiserandet av en tanke, som alltsedan socialvårdskommitténs förslag till folkpensionslag framlades förordats av den politiska riktning vi tillhöra. I ett par avseenden vilja vi föreslå en annan metod än den av Kungl. Maj:t föreslagna.

Oberoende av vilket index man än grundar folkpensionsregleringen på, kan man tänka sig att välja tätare eller glesare »avläsningsperioder». Propositionen föreslår, att indexläget skall avläsas endast en gång årligen, de sakkunniga att det skall avläsas varje kvartal. Med den tröghetsregel, varom alla instanser varit ense, måste de olika metoderna vara likvärdiga i fråga om administrativt arbete av betydelse. Däremot är det inte likgiltigt för pensionärerna, om de skola behöva riskera att en fortskridande prisfördyring inte kompenseras förrän tre kvartal (+ dödtiden för omräkningsoperationer) hunnit löpa. Dröjsmålet är så mycket viktigare, som pensionärerna alltid komma att vara underkompenserade under hela den tid, som förflyter medan index rör sig från ett utlösande 5-procentsteg till nästa. Därför anse vi principiellt önskvärdt att välja en konstruktion, som tillåter att utlösa kompensationen kort tid efter det att ett skalsteg passerats. Om man, såsom propositionen gör, räknar med att kompensationen skall utbetalas endast en gång om året, då är man uppenbarligen också bunden vid endast en avläsning per år. Enligt vår uppfattning är emellertid denna »julklappsmetod» ingalunda i och för sig den bästa.

Vi medge gärna, att en kompensation på högst 50 kronor med viss fördel kan utbetalas såsom engångsbelopp. Redan vid den fördubbling, som ligger inom relativt nära räckhåll, blir emellertid läget ett annat. På den knappa standard, som är flertalet folkpensionärers, måste det bli mycket påfrestande att under elva av årets månader »tvångsspara» hela 10 procent av pensionen för att få ut det insparade den tolfte månaden. Komma vi upp till 15 procents tillägg — vilket lagstiftaren givetvis måste förutse — blir konstruktionen fullständigt orimlig. Enligt vår mening är alltså de sakkun-

nigas förslag om månadsvisa tillägg avgjort överlägset propositionens förslag om årstillägg. Vi anse också, att den schablonisering av månadstilläggen, som de sakkunniga föreslagit, är lyckligt funnen. Beloppen 3 resp. 5 kronor per månad anknyta väl inte bara till lagens förmånsbelopp, utan också till det kompensationsbehov, som verkligen föreligger. Vi få i detta hänseende hänvisa dels till de hushållsbudgeter för folkpensionärer, som meddelas i bilaga till propositionen, dels till det faktum att folkpensionärerna måste vänta till dess levnadskostnaderna stigit med hela fem procent, innan någon kompensation för kostnadsökningen sedan föregående 5-procentssteg utgår.

Uppenbarligen innebär de sakkunnigas månadsbelopp en viss kostnadsökning i jämförelse med propositionens årsbelopp; skillnaden utgör 20 procent eller ca 7 miljoner kronor. Trots den återhållsamhet, som läget påkallar, kunna statsmakterna, enligt vår mening, icke undandraga sig denna merutgift, som är belagd såväl av bjudande rättviseskäl som av önskemålet att ge indexregleringen en på längre sikt hållbar konstruktion.

I detta sammanhang vilja vi anmärka att den av de sakkunniga föreslagna avrundningen av alla pensionsförmåner till ett med tolv delbart kronotal visserligen är önskvärd, men ingalunda i sammanhanget nödvändig; denna justering bör alltså anstå till ett finansiellt gynnsammare tillfälle.

De sakkunniga ha omsorgsfullt bemödat sig att i sitt förslag undvika de principiellt olyckliga biverkningar, som präglat krigsårens dyrtidstillägg på folkpensionerna. Propositionen återger med gillande hithörande synpunkter, men underlåter i ett hänseende att taga hänsyn till dem. Det gäller frågan huruvida kompensationen lagtekniskt skall infogas i förmånerna eller placeras utanför dem. I förra fallet kommer övre inkomstgränsen för helt inkomstprövade förmåner (tillägget på invalidpension och sjukbidrag, änkepensionen jämte änke- och änklingsbidraget samt slutligen hustrutillägget) att variera i takt med penningvärdet; i senare fallet står samma gräns fast vid det 1946 bestämda nominella krontalet, d. v. s. den pressas vid sjunkande penningvärde ned till ett lägre realbelopp. Propositionen intar den senare ståndpunkten. Det medför exempelvis, att rätten till änkepension i lägsta bostadskostnadsgrupp alltid kommer att upphöra, när änkans egeninkomst passerar 1 490 kronor. Men dessa 1 490 kronor äro i dag inte värda mera än 1 390 kronor voro värda år 1946. Följaktligen utestängs ett avsevärt antal människor, som enligt folkpensionsbeslutet 1946 voro *avsedda* att kunna erhålla inkomstprövade förmåner. En sådan ändring av de reella gränserna är enligt vår mening icke motiverad.

Snarare vore det enligt vår syn skäl att låta också det avdragsfria beloppet växa vid fallande penningvärde. Då vi emellertid i motioner detta år (II: 389 och I: 327) påyrkat särskild utredning rörande bl. a. avdragsbelopp-

pen vilja vi icke nu framställa förslag om indexreglering i det nyss angivna hänseendet.

Vi hemställa, att vederbörande utskott kommer att företaga de justeringar i lagtexten, som kunna föranledas av vad vi ovan anför, och föreslå,

att riksdagen — med förklaring att Kungl. Maj:ts proposition nr 109 icke kunnat oförändrad bifallas — ville i följande hänseenden fatta andra beslut än Kungl. Maj:t i nämnda proposition föreslagit:

- a) pensionspristalet fastställles kvartalsvis av Kungl. Maj:t;
- b) indexförhöjningen utgår med 3 resp. 4 resp. 5 kronor per månad i stället för propositionens 30 resp. 40 resp. 50 kronor per år;
- c) indexhöjningen utgör lagtekniskt en del av ifrågavarande pensionsförmån, icke ett tillägg å denna.

Stockholm den 29 mars 1950.

Bertil Ohlin.

O. E. Sandberg.

Wald. Svensson.